

MIDDELEN**Strip**

Met Stedman op militaire missie en slavernij op Curaçao (pagina 32-59)

Bijlage

Verzet (pagina 74-75)

Werkbladen

6-10

DOELEN**Kennis:**

- Leerlingen weten op welke manieren slaven zich konden verzetten.
- Leerlingen kunnen twee verzetshelden noemen.
- Leerlingen kennen de betekenis van het begrip 'abolitionisme'.

Historisch besef:

- Leerlingen kunnen de risico's van klein en groot verzet benoemen.
- Leerlingen kunnen de relatie verwoorden tussen de groei van de abolitionistische beweging en de idealen van de Franse revolutie.

Inleving:

- Leerlingen kunnen het perspectief van anderen nemen en motieven geven voor de keuzes die mensen maakten (om wel of niet in opstand te komen / verzet te plegen / mee te vechten tegen 'eigen' mensen / te strijden voor abolitionisme).
- Leerlingen kunnen een gesprek kunnen schrijven vanuit het perspectief van verschillende personen, rekening houdend met hun belangen.

Empathie:

- Leerlingen kunnen situaties benoemen waarin Quaco zichzelf kan zijn of juist niet.

INGREDIËNTEN**Bijlage**

Lezen (pagina 74 en 75)

Klassengesprekken

- Verzet tegen slavernij
- Abolitionisme

WERKBLADEN

Werkbladen

6-10

Huiswerksuggesties

LEZEN

Bijlage pagina 74 -75.

VERZET TEGEN SLAVERNIJ**VMBO - HAVO/VWO****1****Waarom werden gevangenen in Afrika opgesloten, op de schepen geboeid en op de plantages gemarteld?**

- > Handelaren en mensen die slaven kochten probeerden zo te voorkomen dat tot slaaf gemaakten zich zouden verzetten tegen de slavernij.

2**Welke vormen van verzet kun je nog meer bedenken?**

- > Vrouwen hadden vaak de zorg voor kinderen en andere familieleden. Als vrouwen wegliepen moesten hun kinderen opgroeien in moeilijke omstandigheden. Voor kinderen was het leven in het binnenland gevaarlijk; militairen probeerden ook kinderen gevangen te nemen of te vermoorden.

3**Welke vormen van verzet kun je nog meer bedenken?**

- > Doen alsof je niet kunt werken omdat je ziek bent, gereedschap of machines saboteren, abortus plegen, je identiteit vasthouden door cultuur door te geven, plantages overvallen, de baas vergiften.

4**Welke vorm van verzet zou het best bij jou passen, als je leefde in die tijd en slaaf was?****5****Waarom liepen slaven volgens jullie niet in grote aantallen weg?**

- > In Suriname: moeilijke leefomstandigheden in het bos, in de stad waren slaven herkenbaar aan hun brandmerk, verlies van familie en vrienden, zware straffen als je gesnapt werd, weten dat je door militairen achtervolgd en vermoord zult worden. Op Curaçao bovendien: weinig plekken om je te verbergen, geen eten en drinkwater op het eiland.

6**Ken je een bekende Surinamer die een nakomeling is van marrons?**

- > Zanger Kenny B; politici van de Surinaamse ABOP: Ronnie Brunswijk en Dinota Vorswijk en de NDP: André Misikaba; kunstenaar Marcel Pinas; atleet Miquel van Assen; regisseur Tolin Alexander.

7**Wat zijn de Redi Musu (roodmutsen)?**

- > Redi Musu zijn slaven die hun vrijheid konden 'verdienen' door met de militairen mee te vechten tegen de marrons (gevluchte slaven).

8**Kun je je voorstellen dat iemand die zelf slaaf is met de militairen gaat meevechten tegen de marrons, met de eigen vrijheid als beloning?****9****Waarom vluchtten in Suriname vrouwen minder vaak dan mannen?**

- > Ze hadden vaak de zorg voor kinderen en andere familieleden. Als vrouwen wegliepen moesten hun kinderen opgroeien in moeilijke omstandigheden. Voor kinderen was het leven in het binnenland gevaarlijk: militairen probeerden ook kinderen gevangen te nemen of te vermoorden.

VERZET TEGEN SLAVERNIJ

HAVO/VWO

1

In ondermeer Suriname en Nederland leven ook vandaag de dag nog rechtstreekse afstammelingen van de marrons. Wie zullen hun helden zijn?

- > Bijvoorbeeld Boni, Joli Coeur, Baron, Kwami, Kodjo.

2

Waar zullen Afro-Surinamers met voorouders die in slavernij leefden trots op zijn?

- > Afro-Surinamers die nakomeling zijn van slaven kunnen trots zijn op hun voorouders die in moeilijke omstandigheden hebben weten te overleven en hun cultuur wisten te handhaven.

3

In het Carabisch gebied hadden de Fransen kolonies als Haïti, Guadeloupe, St. Martin en Martinique. Toon deze eilanden op het digibord. Hoe gebruikte Tula deze Franse invloed bij zijn opstand op Curaçao?

- > Hij verwees naar de Franse revolutie: de slavernij paste niet bij 'vrijheid, gelijkheid en broederschap' en Nederland stond in die tijd onder Frans bestuur.

ABOLITIONISME

VMBO - HAVO/VWO

1

Waarom streefden de abolitionisten?

- > Afschaffing van de slavernij.

2

Waarom kreeg deze beweging aan het eind van de 18e eeuw in Europa en de VS meer aanhang?

- > Door de verspreiding van de idealen van de Franse revolutie.

3

Wat was de bijdrage van Stedman aan de abolitionistische beweging?

- > In zijn boek uit 1796 toonde hij de mishandelingen van slaven in woord en beeld.

HAVO/VWO

1

Waarom had de beweging van abolitionisten voor die tijd in Nederland volgens jou weinig aanhang?

- > Er is geen eenduidig antwoord. De slavernij bracht de plantage-eigenaren winst. Ook de reders van de WIC en MCC en bestuurders in de Republiek der Nederlanden profiteerden van het systeem van slavernij. De toenmalige rassenideeën en de bijbel leken de slavernij te rechtvaardigen.

WERKBLADEN

WERKBLADEN 6, 7 EN 8 Dialogo schrijven

VMBO - HAVO/VWO

Instructie

Maak drietallen en verdeel de drie werkbladen over de groepjes. De leerlingen bedenken hoe de gesprekken kunnen zijn verlopen.

Rollenspelen opvoeren

Vraag of er koppels leerlingen zijn die hun dialoog voor de klas willen spelen. Ze mogen hun blaadje meenemen.

Nabespreking

1

WERKBLAD 6

De keuze van Afua

A) Waarom wil Afua weglopen met haar kind, zonder Quaco?

B) Wat werpt Quaco tegen?

C) Hebben klasgenoten nog andere argumenten voor Afua of Quaco bedacht?

- > *Bijvoorbeeld: Quaco is niet de vader van het kind; bij Stedman heeft Quaco het beter dan in het bos; Afua wil niet dat Quaco door haar in moeilijkheden komt; Afua wil onafhankelijk zijn; Quaco zou uit zichzelf nooit kiezen voor het harde leven in het bos; Quaco houdt zoveel van Afua dat hij haar overal wil volgen.*

2

WERKBLAD 7

Het dilemma van Joanna

A) Welke argumenten gebruikt Stedman?

B) Welke bezwaren noemt Joanna?

C) Hebben klasgenoten nog andere argumenten voor Stedman of Joanna bedacht?

- > *Bespreek dat Stedman hier zelf te maken krijgt met het systeem van slavernij. Als de eigenaar Joanna en Johnny niet wil verkopen, heeft ook Stedman, als witte man met een hoge positie, niets meer in te brengen.*

3

WERKBLAD 8

Olijf geeft raad

A) Welke argumenten gebruikt Quaco?

B) Welke redenen geeft Olijf?

C) Hebben klasgenoten nog heel andere argumenten voor Olijf of Quaco bedacht?

- > *Bijvoorbeeld: In Nederland zal Quaco vrij zijn; als Stedman vertrekt zal Quaco een nieuwe eigenaar krijgen die met hem kan doen wat hij wil; Olijf sterft en Afua vlucht naar het bos, dus Quaco heeft niemand meer in Suriname van wie hij houdt (behalve misschien Jacob); in Nederland kan Quaco een nieuw leven beginnen.*

WERKBLADEN

WERKBLAD 9
Quaco in de knel**VMBO - HAVO/VWO****Instructie**

De leerlingen maken het werkblad individueel.

Nabespreking

A) Wanneer was Quaco het meest zichzelf, wanneer moest hij zich helemaal aanpassen?

B) Wat heeft zijn situatie met macht en identiteit te maken?

- > Quaco is het meest zichzelf in situaties waarin niemand macht over hem uitoefent. Witte mensen behandelen hem als een onmondige 'de slaaf'. Tegenover een oudere personen (zoals Olijf en Jacob) moet hij respect tonen. Bij iemand van zijn eigen leeftijd en achtergrond kan hij het gemakkelijkst zichzelf zijn.
- > Bij het plaatje linksonder: Quaco kan wel vrijuit spreken, maar niets doen. Hij moet het gepest verdragen.
- > Bespreek eventueel of verschil in macht, leeftijd en achtergrond ook voor de leerlingen mee bepalen in hoeverre zij zichzelf kunnen zijn.

WERKBLADEN

WERKBLAD 10
Herinneringen**VMBO - HAVO/VWO****Instructie**

De leerlingen maken het werkblad in tweetallen.

Nabespreking

Vraag 1, 2 en 3: enkele leerlingen geven hun antwoorden.

1

A) Welke rol speelt de snaphaan in Quaco's herinnering aan Afrika?

- > Quaco is voor een snaphaan en buskruit verkocht.
- B) Waarvoor werden geweren in Suri-name gebruikt?**
- > Om opstandelingen en gevluchte slaven neer te schieten of onder schot te houden, voor de jacht.

2

A) Een nare herinnering aan de koffieplantage is:

- > Het zware werk onder de hete zon; de vrouw die zegt dat mannen zijn vermoord omdat ze protesteerden tegen werken op hun vrije zondag; de jongen wiens achillespezen zijn doorgesneden, omdat hij weg wilde lopen.

B) Op de suikerplantage zag Quaco:

- > Het kapmes dat werd gebruikt als een man met zijn hand in de suikermolen vastraakte. De man die bij wijze van straf is vastgebonden in het kookhuis en hete spetters op zijn lichaam krijgt; het zware werk onder de hete zon.

3

A) Wat is de overeenkomst tussen de 'nengre doro' en de bediendentrap?

- > De 'nengre doro' was een ingang voor slaven, de bediendentrap was voor het personeel. In beide gevallen verboden de 'machtigen' hun ondergeschikten om gebruik te maken van ruimtes die zij voor zichzelf wilden houden.

B) Wat is het verschil?

- > Bij de 'nengre doro' ging het om huidskleur; de bediendentrap in het kasteel verwees naar het verschil in stand of klasse: ook 'blank' personeel had te maken met discriminatie.

C) Quaco was inmiddels feitelijk een vrij mens. Denk je dat hij zich ook vrij voelde? Licht je antwoord toe.

- > Ja, want hij kon niet meer verkocht worden, en zelf weggaan als hij dat wilde.
- > Nee, want hij was nog steeds een ondergeschikte die werd gecombineerd; hij moest zich beleefd gedragen; had niet dezelfde voorrechten als zijn bazen, moest een uniform voor bedienden dragen. Zonder baan zou hij moeilijk kunnen overleven.

D) Stel dat Quaco in deze tijd in Nederland leefde. Welke stijl van kleding zou volgens jou het best bij hem passen?

- > Laat enkele leerlingen vertellen welke kledingstijl ze kozen en waarom juist deze.

WETTEN ZIJN ER NIET VOOR NIETS

HAVO/VWO

1

In 1980 schafte Mauritius als laatste land de slavernij af. Dat slavernij nu op de hele wereld verboden is, betekent niet dat er geen slavernij meer is. Kennen de leerlingen hedendaagse voorbeelden van slavernij zoals die was in de tijd van Quaco?

> Bijvoorbeeld: Haïti, India.

2

Noem een andere wet die in Nederland geldt en die vaak overtreden wordt zonder dat iemand ertegen optreedt. Vind je dat toelaatbaar?

> Door rood licht rijden, softdrugs verkopen, zonder licht fietsen, een 'zwarte' werkster hebben, gaan samenwonen en de 'tweede' woning illegaal aan anderen onderverhuren.

3

Wat zegt het feit dat het toegestane aantal zweepslagen voor mannen, vrouwen en kinderen in de wet was vastgelegd?

> Dat de slaveneigenaren de mensen zwaarder mishandelden. Voor iets wat niet voorkomt is geen wet nodig.

4

Betekent het officieel afschaffen van discriminerende wetten uit de slaventijd dat ze ook verbannen zijn uit het bewustzijn van mensen met Afrikaanse roots?

> Nakomelingen van slaven en zwarte Afrikanen zullen extra alert zijn op discriminatie, want de geschiedenis is niet uit te wissen en de negatieve beeldvorming over mensen met Afrikaanse roots heeft nog steeds invloed.

HUISWERKSUGGESTIES

VMBO

1

Waarom kon Stedman zijn geliefde Joanna en hun zoon Johnny niet zomaar meenemen naar Nederland?

2

Zoek op de website www.slavernijenij.nl/leven-in-slavernij/hogerop-komen-in-slavernij het antwoord op de vragen:

A) Hoe zou Joanna haar vrijheid verwerven nadat Stedman naar Nederland was vertrokken?

B) Gebeurde dat ook?

C) Hoe ging het verder met Johnny?

3

Maak werkblad 11:
Vrijheid en onderdrukking

HUISWERKSUGGESTIES

HAVO/VWO

1

Zoek op de tijdlijn (bijlage pagina 68-79) naar jaartallen die duiden op verzet. Kies een gebeurtenis of manier van verzet. Zoek daar op het internet meer informatie bij.

Waar was het, wanneer, wie waren erbij betrokken en waarom, wat gebeurde er precies, hoe begon het, hoe liep het af? Schrijf er een kort krantenbericht over voor een koloniale krant in die tijd.

2

Heldenverhalen

Iedere groep heeft verhalen om zich aan op te trekken. Helden als Boni, Joli Coeur en Tula, maar ook Anansi en Reinaert de Vos: ze doen wat niet iedereen durft en dat geeft anderen trots en moed.

A) Noem een historische figuur die vandaag de dag voor sommigen een held is en die door anderen gezien wordt als een opstandeling, racist of misdadiger.

B) Wie beschouwt deze figuur als een held, wie ziet hem als afkeurenswaardig persoon?

C) Wie zijn jouw helden? Noteer waarom jij iemand een held vindt en geef ook een argument voor iemand die het daar niet mee eens is.

3

Zoek via Google informatie over de Civil Rights Movement in de VS in de jaren 1950-1970. Google bijvoorbeeld op: Martin Luther King Jr., Rosa Parks, Daisy Bates of Maya Angelou.

Leg een relatie tussen discriminerende wetten en de beweging voor burgerrechten voor Afro-Amerikanen in de Verenigde Staten.

HUISWERKSUGGESTIES ANTWOORDEN

VMBO

1

- > *Joanna was eigendom van iemand in Amsterdam. Omdat Johnny in slavernij was geboren, werd hij eigendom van diezelfde eigenaar. Stedman was wel de vader van Johnny, maar moest hem toch vrijkopen.*

2

- > *A) Joanna werd gezelschapsdame bij mevrouw Godefroy op plantage Alkmaar en zou vrij zijn als deze dame stierf.*
- > *B) Nee, Joanna is waarschijnlijk vergiftigd toen mevrouw Godefroy nog leefde.*
- > *C) Na Joanna's dood haalde Stedman Johnny naar Engeland waar Stedman samenwoonde met een Nederlandse vrouw. Johnny ging in dienst bij de Britse Marine en verdrong toen hij 17 jaar was.*

HAVO/VWO

2

- > *A) Denk bijvoorbeeld aan Jan Pieterszoon Coen, generaal Van Heutz, Malcolm X, Winnie Mandela, Paul Kruger en dominee Paisley. Of google op omstreden historische helden*

3

- > *Daisy Bates kwam met succes in opstand tegen de segregatie op de Central High School in Little Rock, Arkansas, waar zij niet op mocht omdat die school alleen voor witten was. (1957).*
- > *Rosa Parks weigerde haar zitplaats voorin de bus af te staan aan een witte en achterin te gaan zitten. Ze moest de cel in. Haar actie leidde tot de Bus Boycott in Montgomery, Alabama, (1955-1956). Martin Luther King Jr. werd de belangrijkste leider van de bus boycot.*
- > *In Greensboro, North Carolina, gingen vier zwarte studenten in 1960 uit protest zitten in een lunchgelegenheid die alleen voor witten bedoeld was. Duizenden studenten in andere steden namen hun vreedzame actie over.*
- > *De mars op Washington: Op 28 augustus 1963 demonstreerde een interraciale groep van meer dan 200.000 mensen vreedzaam. Zij eisten gelijke rechten voor alle burgers. Martin Luther King Jr. hield daar zijn toespraak: 'I have a dream', waarin hij zijn geloof uitsprak dat ooit alle mensen broeders zouden zijn.*
- > *Maya Angelou was schrijfster en Civil Right activiste. In de jaren '60 werkte ze ondermeer samen met Malcolm X.*
- > *In 1964 werd de Civil Rights Act van kracht, die volledig stemrecht garandeerde en discriminatie in restaurants, theaters en andere openbare ruimten onwettig maakte. Ook desegregatie van scholen werd aanbevolen.*